

Innst. O. nr. 53.

(1998-99)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov av 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon m.m.

Ot.prp. nr. 63 (1997-98).

Til Odelstinget.

1. SAMMENDRAG

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Departementet legger med dette fram forslag til nytt kapittel i adopsjonsloven som regulerer nærmere adopsjonsformidlingen av norske og utenlandske barn.

Departementet foreslår at det tas inn et kapittel 3A om adopsjonsformidling og godkjenning av adoptivhjem i lov av 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon. Når det gjelder utenlandsadopsjonene er forslaget i første rekke ment å presisere og tydeliggjøre det systemet som allerede ligger der i dag. Når det gjelder innenlandsadopsjonene foreslås enkelte endringer med sikte på å skape et mer enhetlig system for behandlingen av innenlands- og utenlandsadopsjonene. Som følge av det nye kapitlet endres någjeldende § 22.

Departementet foreslår at det nye kapitlet (3A) innledes med § 16 a som definerer adopsjonsformidlingen, jf. pkt. 2.2. Begrepet er ikke definert i dagens regelverk. Behovet for å ta inn en definisjon av adopsjonsformidlingen i adopsjonsloven, henger sammen med forslaget om en regel som forbyr organisasjoner som ikke har fått myndighetenes tillatelse og privatpersoner å drive adopsjonsformidling, jf. §§ 16 b og 16 d.

§ 16 b inneholder et generelt forbud mot at private og organisasjoner driver formidlingsvirksomhet for plassering av barn med sikte på adopsjon, jf. pkt. 2.3. Barnevernloven har siden 1953 hatt en bestemmelse som forbyr organisasjoner som ikke har myndighetenes tillatelse og privatpersoner, å plassere barn - uavhengig av om plasseringen har adopsjon for øye. Selv om bestemmelsen i barnevernloven raskt stoppet den uheldige formidlingsvirksomheten som fant sted i Norge, er det departementets oppfatning at en slik forbudsbestemmelse forebygger uansvarlig formidling. Bestemmelsen bidrar videre til å lede formidlingen inn i akseptable og kontrollerte former i tråd med de

prinsipper norske myndigheter ønsker å følge og som landet er forpliktet til gjennom internasjonale konvensjoner. Etter departementets syn hører en bestemmelse om forbud mot adopsjonsformidling naturlig hjemme i adopsjonsloven og i et kapittel vedrørende adopsjonsformidling.

Formidlingen av norske barn er i dag ikke regulert utover det som følger av barnevernloven og rundskriv til adopsjonsloven. Rundskriv slår fast at det er fylkesmannen som har ansvaret. Departementet legger til grunn at formidlingen av norske barn der foreldrene (som oftest mor) ber om myndighetenes bistand til å finne et adoptivhjem til barnet, fortsatt bør være en offentlig oppgave. I § 16 c foreslår departementet at selve utvelgelsen av foreldre til det enkelte barn foretas av et eget utvalg, jf. pkt. 2.4. Det forutsettes at oppgaven legges til det eksisterende Faglig utvalg som bistår Statens ungdoms- og adopsjonskontor (inntil 1. januar 1998 Statens adopsjonskontor). Et sekretariat lagt til Statens ungdoms- og adopsjonskontor får ansvaret for å opplyse saken og forberede den for utvalget. Sekretariatet foreslås videre å ha ansvaret for å foreta registreringen av barn og biologiske foreldre samt opprette og vedlikeholde et sentralt register over adoptivøkere. Begrunnelsen for å legge formidlingen til et sentralt organ, er at dette best ivaretar barnet, dets biologiske foreldre og adoptivforeldrene.

I § 16 d foreslår departementet at det tas inn en bestemmelse om at organisasjoner kan gis tillatelse til å formidle barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon, jf. pkt. 2.5. Organisasjoner har i dag viktige funksjoner i arbeidet med formidlingen av barn fra utlandet, og deres deltakelse i prosessen er således en forutsetning for at barn formidles til Norge på en betryggende måte. Departementet ser behov for en bestemmelse som slår fast at organisasjoner som et unntak fra det generelle forbudet, kan gis tillatelse til å drive adopsjonsformidling av barn fra fremmed stat. Departe-

mentet vil samtidig lovfeste hvilke krav en organisasjon må oppfylle for å kunne få formidlingstillatelse, myndighetenes tilsynsansvar og adgangen til å gi pålegg om å rette på forhold.

Departementet foreslår at bestemmelsen i någjeldende § 22 første ledd om krav om forhåndssamtykke ved adopsjon fra utlandet endres, slik at ordlyden blir i overensstemmelse med dagens praksis og tas inn i § 16 e, jf. pkt. 2.6. De øvrige bestemmelsene i § 16 innebærer en lovfesting av kommunenes plikt til å utrede søkere og for øvrig bistå myndighetene ved søknad om adopsjon fra fremmed stat. Departementets forslag innebærer at myndigheten til å gi forhåndssamtykke fortsatt skal ligge i Statens ungdoms- og adopsjonskontor. Videre foreslås det at Faglig utvalg tilknyttet Statens ungdoms- og adopsjonskontor skal foreta den endelige tildelingen av foreldre til barn med spesielle behov.

Departementet foreslår videre en bestemmelse i § 16 f, om at adopsjon fra fremmed stat som hovedregel skal foregå gjennom organisasjon som er godkjent av myndighetene, jf. pkt. 2.7. Departementet anser at adopsjon gjennom godkjent organisasjon gir størst grad av sikkerhet mot kjøp, salg, tyveri eller bortføring av barn med sikte på adopsjon. Departementet ønsker likevel ikke helt å utelukke adopsjon utenom organisasjon. Det foreslås derfor en unntaksregel om at det i særlige tilfeller kan åpnes for slik adopsjon. Bestemmelsen innebærer en lovfesting av dagens praksis og retningslinjer.

Departementet foreslår at det i § 1 tas inn som annet ledd en ny bestemmelse om at Kongen kan gi forskrift om lovens offentligrettslige bestemmelsers anvendelse på Svalbard, jf. pkt. 3.1.

Videre foreslår departementet en endring i § 12 annet ledd om hvilken instans som skal gi ut opplysninger om den adoptertes biologiske foreldre, jf. pkt. 3.2.

Det fremmes i denne proposisjonen ikke forslag om å endre dagens bestemmelse i § 14 første ledd om adoptivbarns statsborgerskap. Dette er imidlertid av lovtekniske årsaker gjort av Justisdepartementet i forbindelse med endringer i statsborgerskapslovgivningen. Det tas sikte på at barn som adopteres fra utlandet som hovedregel skal gis norsk statsborgerskap ved adopsjonen. Når det gjelder forslaget i høringsnotatet om å oppheve § 14 annet ledd om at det i adopsjonsbevillingen kan treffes særskilte bestemmelser om adoptivbarnets religiøse oppdragelse, har departementet valgt å ikke følge opp dette. § 14 annet ledd opprettholdes således slik den er i dag.

Departementet har kommet til at myndigheten til å gi adopsjonsbevilling i innenlandsadopsjonene skal overføres fra fylkesmennene til Statens ungdoms- og adopsjonskontor. Etter departementets syn er det hensiktsmessig at landets sentrale adopsjonskontor har ansvaret for bevillingene i så vel innenlands- som

utenlandsadopsjonene. Forslaget innebærer ingen lovendring.

Høringsrunden

Ingen av høringsinstansene har kommet med noen direkte innvendinger mot at adopsjonsformidlingen reguleres i et eget kapittel i adopsjonsloven. I hovedsak støtter instansene de forslag som er fremmet i høringsnotatet. Statens ungdoms- og adopsjonskontor peker på nytten av at formidlingen blir rettslig regulert. Adopsjonsforum og InorAdopt gir i sin uttalelse uttrykk for at det er behov for en lovfesting av formidlingen av adopsjoner og foreningene sier seg i det alt vesentlige fornøyd med de paragrafer og formuleringer som foreslås. Verdens Barn slutter seg også i all hovedsak til forslagene. Adoptertes Landsforening og Hvit Valgallianse har kommet med en del generelle synspunkter på adopsjonsinstituttet som sådan.

Proposisjonen gir på s. 9 oversikt over innholdet i adopsjonsloven under en oversikt over dagens organisering av arbeidet med adopsjonssaker på s. 10-14 og drøfter fremtidig organisering av innenlandsadopsjonene på s. 14-15.

2. NÆRMERE OM NYTT KAPITTEL I ADOPSJONSLOVEN OM ADOPSJONS FORMIDLING OG GODKJENNING AV ADOPTIVHJEM

2.1 Innledning

Forslag til nytt kapittel i adopsjonsloven om adopsjonsformidling og godkjenning av adoptivhjem inneholder bestemmelser som både regulerer innenlands- og utenlandsadopsjonene. I § 16 a foreslås det en bestemmelse som definerer hva som ligger i begrepet adopsjonsformidling. I § 16 b foreslås det et generelt forbud for privatpersoner og organisasjoner mot å formidle barn med sikte på adopsjon. § 16 c omhandler adopsjonsformidlingen av norske barn. §§ 16 d, 16 e og 16 f inneholder nærmere bestemmelser om adopsjon av utenlandske barn.

2.2 Definisjon av adopsjonsformidling, § 16 a

NOU 1976:55 Adopsjon og adopsjonsformidling definerer begrepet på denne måten:

«Adopsjonsformidling i vid forstand må kunne sies å være en flerleddet affære: fremskaffing av barn for adopsjon, godkjenning av adoptivsøkere, «matching», d.v.s. å finne fram til den familie som passer best for det konkrete barn, og eventuelt oppfølging i den tiden barnet er plassert i familien før adopsjonen er gjennomført.»

2.2.1 Høringsnotatets vurderinger og forslag

Departementet la i høringsnotatet til grunn at det ikke er ønskelig å definere adopsjonsformidling så vidt som det er gjort i ovennevnte NOU.

Departementet foreslo at følgende momenter bør gå inn i en definisjon av adopsjonsformidling:

- Registrering og utredning av adoptivsøker,
- registrering av barn som skal adopteres,
- utvelgelse av foreldre til det enkelte barn (matching) og
- formidling av kontakt mellom barn og adoptivforeldre.

Utenfor en slik definisjon faller godkjenning av adoptivsøkere. Ifølge dagens adopsjonslov er dette en oppgave for myndighetene, jf. adopsjonsloven § 22 som sier at en ikke kan adoptere i utlandet uten samtykke fra departementet. Når det gjelder adopsjon av norske barn er det i dag fylkesmannen som har ansvaret for formidlingen. Fylkesmannen skal finne fram til foreldre som kan gi det konkrete barn best mulige oppvekstkår slik at adopsjonen blir til gagn for barnet, jf. adopsjonsloven § 2.

Sammenlignet med definisjonen i NOU 1976:55, faller oppfølgingen av barnet etter plassering i adoptivfamilien utenom den foreslåtte definisjonen. Andre oppgaver som kan knyttes til begrepet adopsjonsformidling, er råd og veiledning til biologiske foreldre eller adoptivsøkere. Det er heller ikke hensiktsmessig at disse oppgavene faller inn under definisjonen. At råd og veiledning ikke tas med i definisjonen, henger sammen med forbudsbestemmelsen og betyr ikke at departementet anser disse oppgavene som lite viktige. Tvert imot har adopsjonsmyndighetene og de organisasjonene som er gitt formidlingstillatelse, en viktig oppgave med å gi råd og veiledning. Det forutsettes i høringsnotatet at dette er oppgaver som må prioriteres og videreutvikles av adopsjonsmyndighetene blant annet i samarbeid med de godkjente adopsjonsorganisasjonene.

Det redegjøres for høringsinstansenes syn på s. 17 i proposisjonen.

2.2.2 Departementets forslag

Barne- og familiedepartementet opprettholder forslaget til definisjon slik det går fram av høringsutkastet. Vi har imidlertid kommet til at «og» byttes ut med «eller» slik at teksten blir: «herunder registrering eller utredning av adoptivsøkere, registrering av barn som kan adopteres eller utvelgelse av foreldre til det enkelte barn». Denne endringen henger sammen med definisjonens betydning for anvendelsen av forbudsbestemmelsen i § 16 b. Departementet ønsker med endringen å presisere at det er nok å foreta et av alternativene for å bli rammet av forbudet mot adopsjonsformidling.

Bestemmelsen tar ikke mål av seg til å beskrive alle oppgaver som de tre godkjente organisasjonene utfører i sin formidlingsvirksomhet. Den er således ikke ment som en uttømmende definisjon av hvilke

oppgaver foreningene har når det gjelder å bistå søkerne i deres adopsjonsprosess. Som fremhevet i pkt. 2.2.2 henger dette ikke sammen med at departementet definerer oppgavene som lite viktige, men med hva som faller inn under forbudsbestemmelsen.

Når det gjelder utredning av søkere kreves det at utredningen er foretatt før det gis forhåndssamtykke til adopsjon av utenlandsk barn, jf. § 16 e, og før en plassering vurderes i forhold til et norsk barn, jf. § 16 c. Utredning av søkere forutsettes å være en offentlig oppgave. Departementet ønsker imidlertid å ramme de mellommenn som omtales i bestemmelsen og som utreder søkere som en del av det å koble personer som ønsker å adoptere med barn som kan adopteres.

Departementet ønsker ikke å ta inn i loven en definisjon av adopsjon eller en utvidet formålsbestemmelse. Etter departementets oppfatning fremgår det allerede av loven hva formålet med adopsjon er. Loven slår i § 2 fast det helt grunnleggende vilkåret om at adopsjon skal være til gagn for barnet samtidig som rettsvirkningene av en adopsjon omtales i flere av lovens bestemmelser. Departementet viser også til at spørsmålet om en utvidet formålsbestemmelse ble vurdert i forbindelse med gjennomgangen av adopsjonsloven i 1986, men en fant det heller ikke den gang nødvendig å ta inn en egen bestemmelse under henvisning til lovens § 2.

2.3 Forbud mot adopsjonsformidling, § 16 b

2.3.1 Høringsnotatets vurderinger og forslag

Etter barnevernloven § 4-23 er det forbudt for privatpersoner å drive formidlingsvirksomhet med eller uten adopsjon for øye. Heller ikke organisasjoner kan drive slik formidlingsvirksomhet uten bevilling fra departementet. Der det er gitt bevilling, fører departementet tilsyn med virksomheten. Det er ifølge gjeldende praksis fastsatt vilkår for organisasjonenes formidlingsarbeid.

Departementet foreslo i høringsnotatet at det tas inn en forbudsbestemmelse i adopsjonsloven der den har sin berettigelse og hører naturlig hjemme. Forslaget som forbyr privatpersoner og organisasjoner å drive formidlingsvirksomhet for plassering av barn for adopsjon, må sees i sammenheng med § 16 d som åpner for at organisasjoner på nærmere vilkår kan gis tillatelse til å formidle barn fra utlandet.

Utvelgelse av foreldre til barn som skal adopteres er en svært ansvarsfull og viktig oppgave. Konsekvensene av en adopsjon er store både for barnet, de opprinnelige foreldrene og adoptivforeldrene; båndene til den opprinnelige familien brytes ved adopsjonen og det skapes en ny familie. Myndighetene må så langt det lar seg gjøre, sikre at barnet får et trygt og godt hjem i den nye familien.

Departementet foreslo i høringsnotatet at forbudsbestemmelsen ikke skulle ramme de tilfeller hvor barnets foreldre og de som ønsker å adoptere, selv setter

seg i forbindelse med hverandre. Det ble lagt til grunn at det heller ikke er ønskelig med en bestemmelse som inkluderer de foreldre som plasserer sitt barn til oppfostring hos andre, selv om oppfostringen skulle resultere i adopsjon på et senere tidspunkt. Det som bestemmelsen tok sikte på å ramme, var bare de tilfeller der organisasjoner som ikke har tillatelse eller enkeltpersoner, opptrer som mellommenn i den hensikt å skape kontakt mellom barn og adoptivsøkere.

Siden 1953 har forbudsbestemmelsen i barnevernloven vært ledsaget av en straffebestemmelse. Departementet foreslo derfor å ta inn en tilsvarende bestemmelse i adopsjonsloven slik at forsettlig overtredelse av forbudet eller medvirkning til det, straffes med bøter eller fengselsstraff inntil 3 måneder. Bestemmelsen om at også forsøk er straffbart og straffes på lik linje med fullbyrdet overtredelse, ble foreslått videreført.

Det redegjøres for høringsinstansenes syn på s. 18-19 i proposisjonen.

2.3.2 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget om forbud og strafflegging av formidlingsvirksomhet slik det går fram av høringsnotatets forslag.

All virksomhet som faller inn under definisjonen av adopsjonsformidling i § 16 a vil være forbudt for privatpersoner. Forbudet gjelder også organisasjoner, med mindre departementet jf. § 16 d har gitt tillatelse til å formidle barn fra utlandet. Begrepet «organisasjoner» må forstås vidt og uavhengig av virksomhetens rettslige grunnlag. For eksempel vil foreninger, stiftelser, selskaper og andre sammenslutninger omfattes av forbudet. Dette innebærer således at all adopsjonsformidling som ikke har tillatelse fra departementet er forbudt. Når det gjelder hvilke vilkår en organisasjon må oppfylle for at myndighetene skal kunne gi formidlingstillatelse, viser vi til merknadene under pkt. 2.5.5.

Departementet har på bakgrunn av uttalelsene fra de tre adopsjonsforeningene vurdert hvorvidt straffebestemmelsen bør utvides til også å gjelde personer som adopterer i fremmed stat eller bringer barn til Norge med sikte på adopsjon her i landet, uten å ha innhentet norske myndigheters samtykke på forhånd.

Forslaget om å straffe dem som adopterer i fremmed stat uten å ha innhentet norske myndigheters samtykke på forhånd, må imidlertid sees i sammenheng med straffeloven § 12 som i nr. 3 har regler om norsk straffelovs anvendelse på handlinger foretatt i utlandet av norsk statsborger eller person bosatt i Norge. I bokstav a er det regnet opp en del konkrete strafferegler som gjelder også for disse tilfellene. I bokstav c heter det at straffeloven gjelder når handlingen er straffbar også etter loven i det landet der handlingen er foretatt. Dersom det ble innført en strafferegel som ovenfor nevnt, ville den ramme adopsjoner som er

lovlige og godkjente i landet der de ble foretatt og som ville kunne bli anerkjent av norske myndigheter i et-tertid. Slike tilfeller er ikke omfattet av straffeloven § 12 nr. 3 bokstav c og departementet vil etter anbefaling fra Justisdepartementet heller ikke foreslå at det tas inn en slik særregel i bokstav a. Som det fremgår, vil en strafferegel mot adopsjoner som er lovlige der de ble foretatt, men der forhåndssamtykke fra norske myndigheter ikke er innhentet, skape atskillige retts-tekniske problemer.

Det som da gjenstår som en mulighet, er å ta inn en bestemmelse om straff for den som uten forhåndssamtykke bringer et barn til Norge med sikte på adopsjon her i landet. Departementet vil imidlertid ikke foreslå en slik bestemmelse. Den ville innebære en tilfeldig forskjellsbehandling av personer avhengig av om barnet kommer fra et opprinnelsesland der selve adopsjonen foregår i landet, eller om barnet kommer fra et opprinnelsesland som frigir barnet for adopsjon, men der den formelle adopsjonen foregår i Norge.

Departementet vil på denne bakgrunn ikke foreslå noen bestemmelse som straffer den som adopterer uten samtykke. Selv om handlingen ikke straffelagges, vil departementet understreke at det følger av adopsjonsloven at den som er bosatt i Norge ikke må adoptere uten norske myndigheters forhåndssamtykke. Den fremgangsmåte som Verdens Barn omtaler i sin høringsuttalelse, er således i strid med adopsjonsloven og er dermed ulovlig. Det er grunn til å fremheve at en slik adopsjon heller ikke automatisk vil være gyldig i Norge. I slike tilfeller må det søkes særskilt om at adopsjonen skal gjelde i Norge.

For utenlandsadopsjonene gjelder også Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner. Artikkel 29 bestemmer at det ikke skal være noen kontakt mellom adoptivsøkere og barnets foreldre, eventuelt andre personer som har omsorgen for barnet, før kravene i artikkel 4 bokstavene a-c og artikkel 5 bokstav a er oppfylt, med mindre adopsjonen finner sted innenfor en familie (slekt) eller kontakten er i samsvar med vilkårene fastsatt av vedkommende myndighet i opprinnelsesstaten. Målet er å hindre direkte eller indirekte kontakt med personer og institusjoner som har myndighet til å treffe beslutninger på barnets vegne, før de nødvendige samtykkene og tillatelsene er gitt. Det legges til grunn at en på denne måten oppnår størst mulig sikkerhet for at det ikke øves press på dem som har anledning til å samtykke i adopsjonen og at det ikke finner sted kjøp og salg av barn.

Det er myndighetenes erfaring at de aller fleste som ønsker å adoptere barn fra utlandet er opptatt av at dette skal skje i ryddige og ordnede forhold - slik at adopsjonen på ingen måte skal kunne kobles til noen form for kjøp og salg av barn.

På bakgrunn av at det innføres et forbud mot adopsjonsformidling i adopsjonsloven, finner vi det

hensiktsmessig å endre barnevernloven § 4-23 slik at den ikke lenger regulerer formidling for plassering av barn med adopsjon for øye. Det innføres videre et nytt ledd i § 4-23 som henviser til kapittel 3A i adopsjonsloven.

2.4 Adopsjonsformidling av barn bosatt i Norge, § 16 c

2.4.1 Høringsnotatets vurderinger og forslag

Det følger av gjeldende rundskriv at fylkesmenne- ne inntil annet er bestemt, har ansvaret for formidlingen av norske barn der foreldrene samtykker. Etter adopsjonsloven § 1 er det departementet som skal gi adopsjonsbevillingen. Bevillingskompetansen er imidlertid delegert til fylkesmannen, slik at fylkesmannen i dag har begge oppgaver. Dette innebærer at fylkesmannen både skal finne fram til egnede foreldre til det aktuelle barnet (formidlingen), og deretter foreta den handlingen som innebærer at foreldreansvaret overføres til adoptivforeldrene og at barnet får samme rettsstilling som om det hadde vært adoptivforeldrenes egenfødte barn (gi bevillingen).

For å formidle de norske adopsjonene foreslo departementet i høringsnotatet at det skulle opprettes et adopsjonsformidlingsutvalg med et sekretariat knyttet til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Denne løsningen ble vurdert opp mot eksisterende lokale, regionale og sentrale løsninger.

Det ble i høringsnotatet lagt til grunn at dagens ordning med at samtlige fylkesmenn har ansvaret for formidling av norske barn, har en del uheldige konsekvenser. Fordi det er så få saker kan det gå år mellom hver gang enkelte av fylkesmennene har en formidlingssak til behandling. Dette fører til at fylkesmannsembetenes erfaring og kompetanse til å løse formidlingsoppgaven, er varierende.

Kommunene som formidlingsorgan ble vurdert fordi de allerede har andre oppgaver knyttet til en adopsjonssak, for eksempel utredning av søkerne i utenlandsadopsjonssakene. Sentralt er også kommunenes erfaring med å plassere barn i fosterhjem etter barnevernloven og med å føre tilsyn med barn i fosterhjem.

Et viktig argument mot kommunal adopsjonsformidling er hensynet til anonymitet.

Departementet vurderte også hvorvidt fylkeskommunen bør overta adopsjonsformidlingen av de norske barna. Et argument for å legge formidlingsvirksomheten til fylkeskommunen, er i første rekke at da vil en og samme instans ha ansvaret for mange av tiltakene som kan iverksettes fra fødsel og fram til adopsjonen. Fylkeskommunen har ansvaret for fødeklinkene og det er det fylkeskommunale barnevernet som har ansvaret for barnehjemmene og rekrutteringen av fosterhjemmene. Det kan imidlertid være uheldig at samme organ har to oppgaver som på mange måter er beslektet, men likevel så ulike.

Det ble i høringsnotatet også vurdert å overlate sakene til færre enheter med større geografisk virkefelt enn dagens fylkeskommuner. En inndeling av landet i for eksempel 4-5 regioner enten knyttet til fylkesmannen eller fylkeskommunen, ville føre til at hver enhet får flere saker å arbeide med og dermed økt mulighet for oppbygging og vedlikehold av kompetanse. Det ble imidlertid lagt avgjørende vekt på at adopsjonsformidlingen fortsatt vil være en oppgave som skiller seg fra disse forvaltningsorganenes øvrige oppgaver, og denne løsningen ble heller ikke ansett som tilfredsstillende.

Departementet la i høringsnotatet til grunn at en sentralisert behandling vil være best for disse relativt få sakene. En slik løsning har klare fordeler når det gjelder å samle erfaring og bygge opp kompetanse. Dette gir videre muligheten for utvikling og praktisering av gode rutiner for ivaretagelse av biologiske foreldre. For alle parter i adopsjonssaken innebærer en sentralisert løsning den fordel at sakene blir likt behandlet i hele landet. En sentral instans med et landsdekkende og oppdatert register over aktuelle hjem for plassering, gir enda bedre mulighet til å finne fram til og velge adoptivforeldre som passer spesielt godt til det enkelte barn. Jo flere hjem formidlingsinstansen har å velge mellom, jo lettere vil det dessuten være å følge de biologiske foreldres eventuelle ønsker om hjemmet som barnet skal bli en del av. En sentralisert løsning vil videre sikre hensynet til anonymitet. Et sentralt organ vil være bedre egnet til å ta seg av de sakene der organet først får beskjed om barnet etter at det er født. I slike tilfeller vil det kunne bygge opp og ha i beredskap ordninger som gjør det mulig å handle raskt, og samtidig gjøre et godt og grundig formidlingsarbeid.

Statens ungdoms- og adopsjonskontor ble ikke ansett som et aktuelt alternativ. Det ble vist til at departementets forslag om å legge bevillingsmyndigheten til Statens ungdoms- og adopsjonskontor, kunne reise enkelte habilitetsspørsmål. Dersom Statens ungdoms- og adopsjonskontor får ansvaret for både adopsjonsformidlingen og adopsjonsbevillingene i de norske adopsjonene, vil kontoret ikke bare ha ansvaret for selve utvelgelsen av hjemmet til barnet, men også for å vurdere om lovens vilkår for å gi bevilling er tilstede. Dette ville reise de samme innvendinger som har vært rettet mot fylkesmannen som etter dagens ordning har begge oppgaver.

Departementet foreslo å opprette et sentralt adopsjonsformidlingsutvalg til å forestå selve utvelgelsen av adoptivforeldre til barnet og at det knyttes et sekretariat til dette utvalget. Forslaget innebærer at sekretariatet får ansvaret for å opplyse og forberede saken for utvalget, foreta registrering av barn og biologiske foreldre, og opprette og vedlikeholde et sentralt register over adoptivsøkere. Ved å knytte sekretariatet og adopsjonsformidlingsutvalget til fylkesmannen i Oslo

og Akershus som er den største formidler av norske barn, vil svært mange foreldre ha tilbudet innenfor samme fylke som tidligere, i nabofylket eller i hvert fall i samme landsdel. Det ble lagt til grunn at instansen skal kunne oppsøke foreldrene for samtale, informasjon om hva adopsjonen innebærer og for innhenting av nødvendige opplysninger, dersom foreldrene på grunn av avstanden til organet eller andre årsaker ønsker slike besøk.

Departementet foreslo at ektepar som ønsker å adoptere et norsk barn, bør utredes på samme måte som de som ønsker å adoptere fra utlandet. Det forutsettes derfor at det er kommunen som har denne oppgaven, jf. pkt. 2.6.4. Utredningen vil som ved utenlandsadopsjonene, inneholde en vurdering av søkerne og deres motivasjon for å adoptere samt en konklusjon om hvorvidt kommunen anbefaler adopsjon. Forslaget forutsetter at det ikke er nødvendig med et forhåndssamtykke tilsvarende det som kreves ved utenlandsadopsjon. Til det er sakene for ulike; ved utenlandsadopsjon gis det samtykke til adopsjon av et for norske myndigheter ukjent barn, mens ved de norske samtykkeadopsjonene foretas det en konkret vurdering av søkerne opp mot et barn myndighetene har opplysninger om. En ordning med forhåndsgodkjenning av søkere til norske barn ville uansett være lite hensiktsmessig. Det synes unødvendig med et slikt system på et område der det er så få barn som adopteres årlig og der ytterst få søkere vil få tildelt et barn for adopsjon.

Det redegjøres for høringsinstansenes syn på s. 22-23 i proposisjonen.

2.4.2 Departementets forslag

Etter departementets oppfatning er det vanskelig å finne en optimal løsning for håndteringen av disse få sakene. Det er imidlertid bred og solid støtte blant høringsinstansene for en sentralisert behandling av sakene. Departementet fastholder derfor at sakene bør underlegges en sentral løsning. Departementet har etter høringen imidlertid kommet til at sakene bør organiseres på en annen måte enn lagt til grunn i høringsnotatet. Departementet foreslår at sakene i stedet legges til det eksisterende Faglig utvalg og at sekretariatsfunksjonen legges til Statens ungdoms- og adopsjonskontor.

Som påpekt av enkelte høringsinstanser, ser departementet problemer med en løsning der sekretariatsfunksjonen er knyttet til ett fylkesmannsembete. Etterhvert som oppgaver vedrørende adopsjon flyttes ut fra fylkesmannen, kan det med større tyngde argumenteres mot høringsnotatets forslag om å legge sekretariatet til denne instansen. Fylkesmannen kan heller ikke sies å ha andre direkte beslektede oppgaver. Vesentlig for departementet er også at Fylkesmannen i Oslo og Akershus i høringsuttalelsen har kommet til at embetet ikke ser hensiktsmessigheten i forslaget.

Dertil kommer at embetet vanskelig ser seg i stand til å ivareta sekretariatsfunksjonen.

Sekretariatsfunksjonen kan etter departementets oppfatning i stedet legges til Statens ungdoms- og adopsjonskontor. Innlemmelsen av Statens adopsjonskontor i det nyopprettede Statens ungdoms- og adopsjonskontor har ført til at adopsjonssakene nå behandles av et forvaltningsorgan med en bredere saksportefølje. Det skulle således være mulig å organisere sekretariatsoppgavene på en slik måte at det ikke reises tvil om organets habilitet i samtykkeadopsjonene.

Forslaget innebærer at sekretariatets funksjon blir å opplyse og forberede saken for utvalget, samt å ha ansvaret for:

- å foreta registrering av barn og biologiske foreldre,
- opprette og vedlikeholde et sentralt register over adoptivsøkere, og
- ta kontakt med fylkeskommunen der barnet er født for å sørge for at barnet blir ivaretatt inntil adopsjon kan gjennomføres.

Departementets forslag innebærer videre at barnets biologiske mor/foreldre eller for eksempel jordmor, lege eller fødeklinikk, tar kontakt med sekretariatet slik at barnet kan bli registrert som et mulig adoptivbarn. Sekretariatet må sørge for å innhente de nødvendige opplysninger om barnet. Departementet legger til grunn at sekretariatet må være fleksibelt med hensyn til hvordan dette skal foregå. Sekretariatet får et viktig ansvar når det gjelder å ivareta biologiske foreldre, barnet og adoptivsøkerne. Det kan i denne sammenheng være aktuelt å samarbeide med andre instanser, for eksempel når det gjelder midlertidig plassering av barnet. Ansvaret innebærer også å gi nødvendig informasjon til biologiske foreldre og adoptivsøkere.

Høringsuttalelsene fra fylkesmennene kan tyde på at det dreier seg om noe færre saker i året enn de 25 til 30 adopsjonene som departementet har lagt til grunn. Registreringsoppgaven i forhold til barn og biologiske foreldre kan således bli noe mindre enn antatt. Samtykkeadopsjonene er imidlertid et uforutsigbart arbeidsområde. I tillegg til at antall saker varierer fra år til år, har adopsjonssakene svært ulike årsaksforhold - noe som bidrar til at den faglige bistanden og tidsbruken i den enkelte sak varierer. Som påpekt av enkelte høringsinstanser, er det viktig at søkerne er klar over at en del av barna kan ha særlige omsorgs- eller behandlingsbehov.

Departementet foreslår at Faglig utvalg som i dag er et rådgivende organ for Statens ungdoms- og adopsjonskontor skal foreta utvelgelsen av foreldre til det enkelte barn. Utvalget har etter dagens sammensetting medisinsk, psykologisk og sosialfaglig kompe-

tanse og representerer etter departementets oppfatning en tverrfaglighet som gjør utvalget særlig egnet til oppgaven med å velge ut foreldre til barnet. Som det går fram av merknadene under punkt 2.6.4 skal Faglig utvalg i utenlandsadopsjonene velge ut foreldre til barn med særlige behov. Dette innebærer at Faglig utvalg vil få samme type oppgaver i innenlands- og utenlandsadopsjonene. Noen av vurderingene vil i tillegg være sammenfallende i og med at det norske barnet kan være av utenlandsk opprinnelse. Departementet vil vurdere hvorvidt utvalgets nye oppgaver tilsier en ytterligere styrking av den kompetansen et slikt utvalg bør ha.

Utvalget må være fleksibelt med hensyn til møtehyppighet og må kunne tre sammen på kort varsel. Medlemmene forutsettes oppnevnt av departementet for en begrenset tidsperiode.

Det er bare søkere som er utredet av kommunen som kan registreres i registeret og utvalget kan bare velge mellom registrerte søkere. Av hensyn til behovet for oppdatering av opplysninger om søkere, vil det være mest hensiktsmessig at søkerne kun får være registrert i et begrenset antall år.

I utvelgelsen av adoptivforeldre til det konkrete barn skal det tas hensyn til hva som antas å være til gagn for barnet, jf. adopsjonsloven § 2. Det konkrete barnet kan ha spesielle behov som gjør at enkelte søkere kan sies å ha særlige forutsetninger for å ta seg av nettopp dette barnet, selv om de ikke har vært registrert lengst. Det må således være barnets individuelle behov og ikke søkerens ønske om barn som er avgjørende. Biologiske foreldres eventuelle meninger og ønsker om valg av hjem, må også tillegges stor betydning.

I høringsnotatet er det lagt til grunn at utvalgets beslutning om å tildele et barn til et bestemt søkerpar ikke er å anse som et enkeltvedtak, på samme måte som avgjørelse om godkjenning av fosterforeldre etter barnevernloven heller ikke er det. Dette innebærer at Faglig utvalgs avgjørelse om ikke å tildele søkere et norsk barn, ikke kan påklages. Det samme vil gjelde for utvalgets avgjørelse om ikke å tildele søkere et utenlandsk barn med særlige behov, jf. pkt. 2.6.4. Tildelingen av foreldre til et barn, må være basert på hva som antas å være det enkelte barnets beste og eventuelle ønsker fra biologiske foreldre. Utvalgets primær oppgave er derfor å sikre barnet et varig og godt hjem.

Med ovennevnte organisering vil det være to instanser som behandler samtykkesakene. Formidlingen av hjem til det konkrete barnet vil foretas av Faglig utvalg, mens den etterfølgende bevilling som innebærer blant annen en kontroll av om adopsjonen antas å ville bli til gagn for barnet, foretas av Statens ungdoms- og adopsjonskontor som gir bevillingen, se pkt. 1.5. Etter departementets oppfatning er de habilitetsinnsigelser som er rettet mot dagens ordning der fyl-

kesmannen både formidler og gir bevilling, løst ved departementets forslag.

En del av høringsinstansene er opptatt av betalingen i «mellomperioden» dvs. perioden etter at barnet har forlatt sykehuset og fram til plassering hos adoptivsøkerne. I høringsnotatet pekte departementet på at det er variasjoner i bruken av slike plasseringer, eventuelt plasseringssted og dekning av utgiftene i tilfelle plassering. Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at fylkeskommunen der barnet oppholder seg, skal ha ansvaret for å finne fram til et midlertidig tiltak for barnet. Det er ikke fremkommet motforestillinger til dette i høringsrunden.

Etter departementets oppfatning er en naturlig følge av fylkeskommunens ansvar at fylkeskommunen også dekker utgiftene. Forslaget til organisering av innenlandsadopsjonene forutsetter at barnevernet i kommunene ikke skal inn i sakene. Vi legger til grunn at dette ville svekke det viktige hensynet til anonymitet og diskresjon.

Departementet legger til grunn at ordningen ikke vil medføre særlige ekstraomkostninger i forhold til dagens ordning der fylkeskommunen som oftest har ansvaret for og/eller betaler for plasseringen.

Departementet mener at det fortsatt vil være mulig å plassere enkelte barn direkte hos adoptivsøkerne. Der barnet plasseres direkte hos søkerne, er det etter departementets oppfatning naturlig å se på dette som en del av adopsjonsprosessen slik at det ikke ytes økonomisk vederlag for at søkerne har omsorgen i perioden før bevilling gis. Med en slik ordning vil innenlandsadopsjonene behandles likt med utenlandsadopsjonene i de saker der bevillingen gis av norske myndigheter etter ankomst til Norge og i de tilfeller der myndighetene i barnets opprinnelsesland krever at barnet oppholder seg en periode hos adoptivsøkerne før adopsjonen kan gjennomføres. I de svært få sakene der adopsjonen likevel ikke finner sted, er det naturlig at fylkeskommunen refunderer utgiftene etter fosterhjemsordningen.

Forslaget om at departementet kan gi nærmere forskrifter om formidlingsvirksomheten, opprettholdes. Det blir således viktig å utforme et tydelig mandat for Faglig utvalgs oppgaver, samt utarbeide forskrifter som sikrer gode rutiner for behandlingen av disse sakene.

2.5 Vilkår for å få tillatelse til å formidle barn fra utlandet, § 16 d

2.5.1 Høringsnotatets vurderinger og forslag

Departementet foreslo i høringsnotatet en bestemmelse i § 16 d om at organisasjoner kan få tillatelse fra departementet til å formidle barn fra fremmed stat.

Det legges til grunn at organisasjonene har viktige funksjoner i arbeidet med formidling av barn fra utlandet og at deres deltakelse i prosessen er en forutset-

ning for at såpass mange barn adopteres til Norge og at det foregår på en ryddig måte. Også Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner anerkjenner at godkjente adopsjonsforeninger har oppgaver ved adopsjoner over landegrensene.

Departementet foreslo å lovfeste at tillatelse til å formidle barn fra utlandet, bare kan gis til organisasjoner som har dette som hovedformål. Kravet om at adopsjonsformidlingen skal være hovedformålet, vil likevel ikke utelukke at organisasjoner som får formidlingstillatelse også kan arbeide med for eksempel informasjonsvirksomhet, yte bistand til barnas opprinnelsesland, rådgi adoptivfamilier og adoptivbarn eller drive kulturutveksling.

Videre ble det foreslått at det skal gå fram av loven at adopsjonsformidlingen av barn fra fremmed stat bare skal kunne overlates til organisasjoner som drives ut fra det som antas å være til gagn for barnet. En slik bestemmelse om barnets beste er i overensstemmelse med adopsjonsloven § 2. Prinsippet i Haagkonvensjonen artikkel 11 om at organisasjonene ikke skal ha økonomisk vinning for øye, er også nedfelt i bestemmelsen.

Det ble foreslått å tidsbegrense tillatelsen og at den skal angi hvilken fremmed stat eller hvilke fremmede stater foreningen har tillatelse til å formidle fra.

Det ble også foreslått å ta inn en forskriftshjemmel i loven der departementet kan fastsette nærmere krav til organisasjonene, deres virksomhet og utvikling. Aktuelle områder for forskriftsregulering vil være krav til foreningenes søknader om formidlingstillatelse, godkjenning av utenlandskontakten(e), foreningenes plikter og oppgaver i formidlingssakene. Det samme gjelder myndighetenes kontroll med organisasjonene, herunder organisasjonenes plikter i forhold til tilsynsmyndigheten, samt krav til hvordan en organisasjon skal utvikle sin virksomhet.

Det følger av bestemmelsen at departementet skal føre tilsyn med organisasjonene og at tilsynsmyndigheten kan gi pålegg om å rette på forhold som er i strid med de forutsetninger og vilkår som er gitt for tillatelsen. Ved brudd på forutsetningene eller vilkårene er det adgang for tilsynsmyndighetene til å trekke tillatelsen tilbake.

Ansvar for å gi formidlingstillatelse er i dag lagt til departementet. Departementet treffer sin avgjørelse på bakgrunn av Statens ungdoms- og adopsjonskontors forberedelse og vurdering av saken. I høringsnotatet ble det lagt til grunn at kompetansen til å gi foreninger formidlingstillatelse, delegeres til Statens ungdoms- og adopsjonskontor.

Det redegjøres for høringsinstansenes syn på s. 27-28 i proposisjonen.

2.5.2 Departementets forslag

Bestemmelsens innhold opprettholdes i forhold til forslaget i høringsnotatet. Som nevnt er bestemmelsen langt på vei en lovfesting av gjeldende rett. De vilkår som stilles i bestemmelsen for å få formidlingstillatelse, skiller seg ikke ut fra de krav som er stilt til de tre organisasjonene som i dag formidler barn fra utlandet. En lovfesting vil imidlertid bidra til å tydeliggjøre gjeldende rett og dermed skape ryddigere og mer ordnede forhold.

De tre organisasjonene som i dag formidler barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon, er medlemsbaserte foreninger. Departementet ser ikke bort fra at også andre enn medlemsbaserte foreninger - for eksempel stiftelser - kan gis tillatelse til å formidle barn fra utlandet. Vilkårene for at tillatelse kan gis vil uansett være at formidlingen er hovedformålet, at virksomheten kan antas å være til gagn for barnet og at den ikke har økonomisk vinning for øye.

I likhet med de høringsinstanser som påpeker nødvendigheten av å føre et forsvarlig tilsyn, ser departementet det som viktig at formålet med og omfanget av Statens ungdoms- og adopsjonskontors kontrollvirksomhet tydeliggjøres og klargjøres. Vi ser det også som viktig at kontorets økonomiske og juridiske kompetanse styrkes for å sikre tilsynet.

Når det gjelder sikring av at organisasjonene har tilstrekkelig barnefaglig kompetanse slik at de kan ivareta intensjonen om barnets beste, er det departementets oppfatning at dette allerede er ivaretatt i lovforslaget og i internasjonale konvensjoner Norge er forpliktet av. En forutsetning for at en organisasjon skal gis tillatelse til å formidle barn fra utlandet, er - slik det går fram av lovforslaget - at organisasjonen skal drives ut fra det som er barnets beste. Det er dessuten tatt inn en forskriftshjemmel om at departementet kan fastsette nærmere krav som kan stilles til foreningene. I denne forskriften kan departementet eventuelt spesifisere kravene til foreningenes personell. Det går videre fram av Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner, at offentlig godkjent organisasjon skal være bemannet av personell som ved sin etiske standard og ved sin utdanning eller erfaring er kvalifisert til å arbeide med internasjonale adopsjoner.

Bestemmelsen inneholder en hjemmel for å gi organisasjonen pålegg om å rette på forhold som er i strid med lov, forskrift eller vilkår for tillatelsen. Tillatelsen kan videre trekkes tilbake dersom virksomheten er i strid med lov, forskrift eller vilkår for tillatelsen. Det stilles ingen krav om at det skal gis pålegg om å rette på forhold før tillatelsen trekkes tilbake, eller at det kun er brudd på pålegg som kan føre til tap av formidlingstillatelse. Departementet vil presisere at formidling av barn fra fremmed stat er en type virksomhet som stiller høye krav til organisasjonenes etiske standard. Brudd på lov, forskrift eller vilkår for tilla-

telsen, kan være av en så alvorlig karakter at virksomheten må stoppes umiddelbart.

Når det gjelder spørsmålet om hvilken instans som skal ha ansvaret for å gi og tilbakekalle formidlingstillatelser, opprettholder departementet forslaget om å delegere ansvaret til Statens ungdoms- og adopsjonskontor.

2.6 Forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet, § 16 e

2.6.1 Høringsnotatets vurderinger og forslag

Det følger av adopsjonsloven § 22 at alle adoptivsøkere bosatt her i landet som ønsker å adoptere barn fra utlandet, må innhente myndighetenes forhåndssamtykke til dette.

I høringsnotatet ble det foreslått å lovfeste hvilken instans som skal utrede søkere ved behandling av søknad om adopsjon fra fremmed stat. Det ble videre foreslått en ny organisering for de få saker der norske myndigheter er engasjert i å finne hjem til et barn med særlige behov. Departementet foreslo at bestemmelsen i dagens adopsjonslov § 22 første setning, flyttes til § 16 e. Samtidig ble det foreslått en presisering av ordlyden i forhold til dagens § 22 første setning slik at «i fremmed stat» byttes ut med «barn fra fremmed stat». Med formuleringen «fra fremmed stat» vil det gå fram av lovteksten at alle som er bosatt i Norge og som adopterer barn fra fremmed stat, må undergis myndighetenes forhåndsgodkjenning uansett om adopsjonen gjennomføres i den fremmede staten eller i Norge. Dette vil innebære at en får en lovtekst som er i overensstemmelse med dagens praksis.

Departementet konkluderte i høringsnotatet med at Statens ungdoms- og adopsjonskontor peker seg naturlig ut som den instans som også i fremtiden bør foreta forhåndskontrollen og gi forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra fremmed stat.

Hensynet til at Statens ungdoms- og adopsjonskontor er sentralmyndighet for de oppgaver Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner pålegger slik myndighet, tilsier også at dette kontoret fortsatt skal behandle forhåndssamtykkesakene.

Rettsikkerhetshensyn taler også for at en sentral instans foretar godkjenningen av søkerne. En sentral løsning er med på å sikre en likebehandling av søkere over hele landet. Fordi adopsjonssakene alltid vil bero på en skjønsmessig vurdering og det er grenser for hvor detaljert og klart retningslinjene kan utformes, vil en sentral løsning bedre kunne sikre likebehandling og forhindre vilkårlige avgjørelser.

De vidtgående virkningene av at et forhåndssamtykke er gitt, taler også for en sentral løsning.

Det legges til grunn at det er viktig å opprettholde et klart skille mellom utredningsinstans og avgjørelsesinstans i disse sakene. Videre ligger det en særlig

rettsikkerhetsgaranti for både barnet og søkere i at saken behandles i to instanser.

Når det gjelder utredning av søkere, foreslo departementet at oppgaven fortsatt skal ligge hos kommunen, selv om arbeidet har vært kritisert for å være av varierende kvalitet. Statens ungdoms- og adopsjonskontor opplyser at en del rapporter er mangelfulle og at noen bærer preg av at det er saksbehandlere uten særlig kompetanse om utenlandsadopsjon og med liten utredningserfaring som har skrevet sosialrapporten og foretatt vurderingen av søkerne.

Når det gjelder utenlandsadopsjonene la departementet vekt på at kommunen har hatt denne oppgaven helt fra de første utenlandske adoptivbarn kom til Norge. Det er hittil adoptert om lag 13 000 utenlandske barn til Norge. Kommunene har således lang erfaring med utredning av søkerne og de fleste kommuner har behandlet flere saker.

Departementet pekte i høringsnotatet også på fordelene og konsekvensene av å legge utredningsoppgaven til fylkeskommunen. Det ble vist til at den enkelte fylkeskommune vil få flere saker enn den enkelte kommune, noe som gjør at fylkeskommunen gis større mulighet for erfaringsakkumulering og opparbeiding av spesialkompetanse. Videre vil det være lettere for myndighetene å veilede et mindre antall instanser i arbeidet med utredningen og skrivingen av sosialrapporten. En fylkeskommunal løsning kan videre legge forholdene bedre til rette for likebehandling av søkerne.

Selv om fylkeskommunen i dag yter tjenester til kommunen på et høyt nivå og har god rutine i å skaffe fosterhjem, var departementet opptatt av at det likevel ikke er denne instansen som foretar den konkrete vurderingen av det enkelte hjem i forbindelse med plassering av barnet. Denne oppgaven er lagt til barneverntjenesten i kommunen og det er kommunen som i mange henseende har de oppgaver som er mest beslektet med utredningen av foreldre/hjem til adoptivbarn.

Departementet foreslo i notatet at kommunene også utenom utredningen av søkere, skal bistå i å opplyse en sak om søknad om adopsjon fra fremmed stat. Bestemmelsen er særlig myntet på de tilfeller der opprinnelsesland krever oppfølgingsrapporter om barnet og adoptivfamilien i Norge som vilkår for gjennomføringen av adopsjonen.

Departementet la i høringsnotatet til grunn at Faglig utvalg med sekretariat i Statens ungdoms- og adopsjonskontor skal foreta de spesielle tildelingene som gjelder for eksempel barn med særlige medisinske, sosiale eller psykiske behov, eldre barn eller søskengrupper. Departementet pekte i denne sammenheng også på nødvendigheten av et godt samarbeid mellom foreningene og adopsjonsmyndighetene; Statens ungdoms- og adopsjonskontor må gi det konkrete forhåndssamtykket og foreningene må være aktive i å

skaffe opplysninger om det aktuelle barn/barna slik at Faglig utvalg settes i stand til å velge gode foreldre. Forslaget innebærer at Statens ungdoms- og adopsjonskontor i fremtiden ikke får noen tildelingsoppgaver, men kan konsentrere seg om de generelle forhåndsgodkjenningssakene og de mer overordnede informasjons- og tilsyns/kontrollopgaver.

Det redegjøres for høringsinstansenes syn på s. 31-32 i proposisjonen.

2.6.2 Departementets forslag

Bestemmelsens innhold tilsvarende forslaget i høringsnotatet.

Departementet legger til grunn at myndigheten til å gi forhåndssamtykke fortsatt skal være delegert til Statens ungdoms- og adopsjonskontor og at departementet fortsatt skal være klageinstans for vedtakene.

Departementet fastholder at den beste løsningen sett under ett, er at kommunen fortsatt utreder søkerne. Departementet legger stor vekt på den lange erfaringen kommunene har med å utrede søkere for adopsjon.

Departementet legger også stor vekt på søkerne og adoptivfamiliens tilknytning til kommunen. Det er i kommunen familiene bor og det er kommunen som har ansvaret for de fleste tilbud som adoptivfamilier og andre barnefamilier benytter seg av.

Departementet ser også at det er et klart behov for å ruste opp kommunene når det gjelder kunnskap om utfordringer og særlige forhold som kan knytte seg til det å være utenlandsadoptert. Kommunene kan likevel komme langt ved å samordne den kunnskap de ulike etater har.

Når det gjelder kvaliteten på sosialrapportene, vil departementet også fremheve at mange kommuner gjør et godt utredningsarbeid - noe som blant annet kan sees i sammenheng med at kommunenes utredning av barnevernsaker er blitt bedre. Der utredningen i utgangspunktet ikke er god nok, ber Statens ungdoms- og adopsjonskontor om utfyllende opplysninger.

I de kommuner som jevnlig behandler søknader om utenlandsadopsjon, er det ofte samlet god kompetanse på området. Det finnes imidlertid kommuner som svært sjelden eller aldri behandler søknad om adopsjon og som heller ikke har erfaring fra mange barnevernsaker. Vi vil i denne sammenheng peke på det stadig større fokus på interkommunalt samarbeid. Det kan være en fordel at to eller flere kommuner samarbeider om å foreta utredninger av adoptivsøkerne.

Når det gjelder behovet for kompetansestyrkingen av kommunen som utreder av søkerne, vil departementet peke på at en kompetansestyrking av fylkeskommunen også ville vært nødvendig dersom utredningsoppgaven skulle legges dit. Med fylkeskommunen som utreder ville en likevel måtte styrke

kommunene - nettopp fordi det er der familiene bor og fordi det er kommunene som har tjenestetilbudet til barnefamilie.

Vi legger til grunn at det generelle arbeid fylkeskommunen gjør overfor kommunene for å styrke det faglige innholdet i utvelgelsen av fosterhjem, også kommer adopsjonssakene til gode. På samme måte vil innføringen av særlige opplæringsprogram for utvelgelse av fosterhjem og adoptivhjem kunne bidra til en mer rasjonell behandling av sakene samtidig som kvaliteten sikres.

Når det gjelder nærheten til søkerne vil departementet peke på at nettopp god lokalkunnskap og kjennskap til nærmiljøet også er fordel for kommunen kan dra nytte av i utredningsarbeidet og i eventuelle oppfølgingsrapporter.

§ 16 e tredje ledd inneholder en bestemmelse om at kommunen også skal bistå i å opplyse en søknad om adopsjon etter barnets ankomst til Norge, slik at adopsjonen kan gjennomføres. Bestemmelsen er myntet på de tilfeller der opprinnelseslandet krever oppfølgingsrapporter om barnet og adoptivfamilien i Norge som vilkår for å gjennomføre adopsjonen. Thailand og Filippinene setter vilkår om at barnet skal ha hatt en prøvperiode på noen måneder som fosterbarn hos adoptivsøkerne før de endelige adopsjonspapirer kan utstedes. I disse sakene har det enkelte mottakerland, etter Haagkonvensjonen, plikt til å underrette opprinnelseslandet om hvordan anbringelsen forløper. Etter det departementet kjenner til har de fleste kommuner bistått med dette, men enkelte kommuner har etterlyst en hjemmel for å vurdere hjemmet også etter at barnet er ankommet. § 16 e tredje ledd løser nå dette. Departementet ønsker imidlertid ikke å pålegge kommunen en slik plikt etter at adopsjonen er gjennomført. Etter departementets syn er denne type oppfølgingsrapporter adoptivforeldrenes ansvar, eventuelt i samarbeid med foreningen som formidlet adopsjonen. Dette utelukker likevel ikke at kommunen etterkommer søkerens anmodning om å skrive en slik rapport.

Når det gjelder tildeling av foreldre til barn med spesielle behov, fastholder departementet at Faglig utvalg skal gjøre dette. Som det går fram av merknadene til § 16 c legges det også til grunn at Faglig utvalg skal velge foreldre til barn i innenlandssakene der foreldrene ber om myndighetenes hjelp til å finne adoptivhjem til barnet. Departementet forutsetter at utvalget fortsatt skal gi råd i enkeltsaker og dessuten være et forum der Statens ungdoms- og adopsjonskontor og departementet kan ta opp mer prinsipielle spørsmål om adopsjon. Departementet legger til grunn at når utvalget får oppgaver både med innenlands- og utenlandsadopsjonene, vil møtehyppigheten øke og dermed vil Faglig utvalgs behandling av saken skje raskere enn hva som er tilfellet ved dagens ordning. Etter departementets oppfatning har utvalget fagkompetanse til å avgjøre om de aktuelle søkerne har de nødven-

dige ressurser for å gi barnet den oppfølging det trenger.

Det vil bli utarbeidet et nytt mandat for Faglig utvalg, der deres oppgaver, kompetanse og sammensetning omtales nærmere. Utvalgsmedlemmene vil fortsatt bli oppnevnt av departementet for en tidsbegrenset periode. Statens ungdoms- og adopsjonskontor vil fortsatt være sekretariat for utvalget når det gjelder tildeling av barn med særlige behov.

På samme måte som ved tildeling av foreldre til barn i de norske samtykkeadopsjonene, legger departementet til grunn at tildeling av foreldre til barn med spesielle behov, ikke er et enkeltvedtak. Det vises her til begrunnelsen under pkt. 2.4.5. De foreldre som ikke når opp i vurderingen i forhold til et konkret barn, vil således ikke kunne påklage dette. De søkere som er gitt et generelt forhåndssamtykke, vil bli foreldre til et annet barn.

2.7 Formidling gjennom godkjent organisasjon, § 16 f

2.7.1 Høringsnotatets vurderinger og forslag

Departementet foreslo i høringsnotatet å lovfeste at adopsjon fra fremmed stat som hovedregel skal foregå gjennom godkjent organisasjon. Forslaget ble begrunnet med at adopsjon gjennom offentlig godkjent forening, som en generell regel, gir den største grad av sikkerhet mot kjøp, salg, tyveri og bortføring av barn med henblikk på adopsjon. Myndighetene anser dessuten adopsjon gjennom godkjent forening som en ekstra sikkerhetsventil for at adopsjonen er til barnets beste.

Det ble også foreslått å lovfeste unntaksregelen om at departementet - dvs. Statens ungdoms- og adopsjonskontor som er delegert myndigheten - i særlig tilfelle kan samtykke til adopsjon utenom forening dersom det kan godtgjøres at formidlingen skal skje på en betryggende måte. Unntaksregelen er begrunnet med at en eller begge søkeres tilknytning til den staten de ønsker å adoptere fra - for eksempel gjennom statsborgerskap, oppvekst eller arbeid - kan danne grunnlag for et godt adoptivforhold der barnet blir naturlig inn som en del av den nye familien. Ved søknad om adopsjon utenom forening, vil Statens ungdoms- og adopsjonskontor måtte foreta en grundig vurdering av hvordan adopsjonen skal formidles og eventuelt gjennomføres i staten. Haagkonvensjonen forutsetter at sentralmyndigheten - Statens ungdoms- og adopsjonskontor - oversender sosialrapport og godkjenningsskildringer til sosialmyndigheten i opprinnelseslandet.

Departementet redegjorde videre om foreningenes plikt til å yte godkjente søkere adopsjonshjelp og la til grunn at alle søkere som er gitt forhåndssamtykke har krav på likeverdig assistanse fra den formidlende forenings side. Departementet viste også til for-

skriftsbestemmelsen i § 16 d, når det gjelder nærmere regulering av foreningenes plikter overfor søkerne.

Det redegjøres for høringsinstansenes syn på s. 34 i proposisjonen.

2.7.2 Departementets forslag

Departementet fastholder den klare hovedregelen om at utenlandsadopsjon skal skje gjennom offentlig godkjent organisasjon.

Departementet opprettholder også unntaksregelen om at det i særlige tilfeller kan gis tillatelse til å adoptere utenom forening. I slike saker forutsetter departementet at Statens ungdoms- og adopsjonskontor ber søkerne om en detaljert utredning av hvorledes adopsjonen er tenkt gjennomført og at kontoret foretar en grundig vurdering av dette. Kontoret forutsettes å sette nødvendige vilkår for adopsjonen - deriblant at den gjennomføres i samsvar med vedkommende lands regelverk.

Verken Haagkonvensjonen eller § 16 b jf. § 16 d, er til hinder for at søkere kan adoptere utenom forening. Haagkonvensjonen forutsetter imidlertid at Statens ungdoms- og adopsjonskontor oversender sosialrapport og godkjenningsskildringer direkte til sosialmyndigheten i opprinnelseslandet.

Fordi det er en begrenset adgang til å adoptere barn utenom forening, legger departementet til grunn at foreningene skal være åpne for alle søkere som er gitt formidlingstillatelse. Departementet fastholder at det skal svært mye til for at en forening kan unnlate å yte søkere med forhåndsgodkjenning den nødvendige formidlingshjelp. Foreningene kan med andre ord ikke overprøve Statens ungdoms- og adopsjonskontor eller klageinstansens avgjørelse om å gi søkerne forhåndssamtykke. Dersom en forening nekter å gi søkere adopsjonshjelp, vil dette være noe som søkerne kan ta opp med Statens ungdoms- og adopsjonskontor som er tilsynsmyndighet. Statens ungdoms- og adopsjonskontor vil kunne pålegge foreningen å formidle adopsjonen. Departementet vil i denne sammenheng imidlertid peke på at søkere har plikt til å informere Statens ungdoms- og adopsjonskontor dersom det skjer viktige endringer i familiens situasjon før barnets ankomst. Dersom det er kommet nye opplysninger i saken som den formidlende forening mener gir grunnlag for en omgjøring av vedtaket om forhåndssamtykke, kan den kontakte Statens ungdoms- og adopsjonskontor.

3. ANDRE ENDRINGER I ADOPSJONSLOVEN

3.1 Innføring av forskriftshjemmel om adopsjonslovens anvendelse på Svalbard

Departementet foreslår å ta inn i adopsjonsloven § 1, et nytt ledd som inneholder en forskriftshjemmel som gir Kongen adgang til å avgjøre om lovens of-

fentligrettslige bestemmelser skal gis anvendelse på Svalbard og fastsette særskilte regler under hensyn til de stedlige forhold.

3.2 Endring av ordlyden i adopsjonsloven § 12 - om hvilken instans som skal gi ut opplysninger om den adoptertes biologiske foreldre

I forbindelse med høringen kom det opp forslag om å endre § 12 i adopsjonsloven med hensyn til hvilken instans som i fremtiden bør ha oppgaven med å gi ut opplysninger til den adopterte om biologiske foreldre.

Fra den adopterte er 18 år, har vedkommende krav på å få opplyst hvem de opprinnelige foreldre er, jf. adopsjonsloven § 12 annet ledd. Det følger av bestemmelsen at det er departementet eller den fylkesmann som har gitt bevillingen som skal gi ut opplysningene.

Departementet foreslår at «den fylkesmann som har gitt bevillingen» tas ut av lovteksten. Det vil da fremgå av ordlyden i bestemmelsen at departementet skal gi ut opplysningene. Departementet legger til grunn at fylkesmannen fortsatt skal gi ut opplysninger i de saker embedet har gitt bevilling. Det kan imidlertid være aktuelt for departementet å delegere ansvaret i sin helhet til Statens ungdoms- og adopsjonskontor. Ved å legge bevillingskompetansen til Statens ungdoms- og adopsjonskontor i de norske adopsjonssakene, vil fylkesmannens oppgaver uansett reduseres. Departementet ser et klart behov for å utarbeide retningslinjer for behandlingen av disse sakene.

3.3 Endring av någjeldende § 22

3.3.1 Forslag om at bestemmelsens første setning flyttes til § 16 e

Dagens § 22 regulerer både kravet om at den som adopterer fra fremmed stat må ha myndighetenes samtykke på forhånd og virkningene av en adopsjon der myndighetene har gitt forhåndssamtykke.

Departementet la i høringsnotatet til grunn at den delen av paragrafen som stiller krav om forhåndssamtykke, bør plasseres i den foreslåtte bestemmelsen om forhåndssamtykke i kapitlet om adopsjonsformidling og godkjenning av adoptivhjem. Departementet foreslo samtidig en presisering av ordlyden. En konsekvens av forslaget er at det tas inn en henvisning til § 16 e i § 22 og at ordlyden i § 22 endres i tråd med dette.

Ingen av høringsinstansene hadde innvendinger mot forslaget.

Departementet opprettholder forslaget. Samtidig med flyttingen av § 22 første setning, vil departementet foreta en presisering av ordlyden, jf. kommentarene i pkt. 2.6.1 og 2.6.2 på s. 28-31 i proposisjonen.

3.3.2 Endring av henvisning i lov om norsk riksborgarrett

Departementet gjør i brev datert 2. mars 1999 oppmerksom på at endringen i § 22 vil ha som konsekvens at henvisningen i lov om norsk riksborgarrett § 1 a første ledd bokstav b til adopsjonslovens § 22 ikke lenger vil være korrekt.

I forslaget til vedtak er det derfor tatt inn forslag til endring av § 1 a første ledd bokstav b i lov om norsk riksborgarrett slik at henvisningen blir til adopsjonslovens § 16 bokstav e, jf. lovutkastets III.

3.4 Endring av barnevernloven § 4-23

Någjeldende barnevernlov har i § 4-23 en bestemmelse som forbyr formidling for plassering av barn med eller uten adopsjon for øye. Som det går fram av pkt. 2.3 ovenfor foreslår departementet å ta inn i adopsjonsloven et forbud mot formidlingsvirksomhet for plassering av barn med adopsjon for øye. For å unngå en dobbelt forbuds- og straffehjemmel for formidlingsvirksomhet med adopsjon for øye, foreslås det derfor at regelen om adopsjon tas ut av barnevernloven. Det er i stedet tatt inn et nytt ledd i § 4-23 der det henvises til reglene i adopsjonsloven.

4. ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER AV FORSLAGET

Når det gjelder adopsjonsformidling av norske barn foreslås det å opprette et utvalg som skal velge ut fremtidige adoptivforeldre til barn der foreldrene samtykker til adopsjon. Det foreslås videre at Statens ungdoms- og adopsjonskontor skal være sekretariat for utvalget, jf. 2.4.5. Det forutsettes at oppgavene legges til det rådgivende organet Faglig utvalg, som bistår Statens ungdoms- og adopsjonskontor i dag. I dette utvalget er både psykologisk, medisinsk og sosialfaglig kompetanse representert. Departementet legger til grunn at det årlig er om lag 20-30 slike saker på landsbasis. Etter departementets oppfatning vil det til en viss grad være ressursbesparende å behandle sakene i et allerede eksisterende utvalg. Kostnadene til Faglig utvalgs arbeid med disse sakstypene beregnes årlig til ca. 50 000 kroner. Departementet antar at Statens ungdoms- og adopsjonskontor må tilføres ressurser tilsvarende en halv stilling til sekretariatsoppgavene.

Når det gjelder utenlandsadopsjonene er forslaget i første rekke ment å presisere og tydeliggjøre det systemet som allerede ligger der i dag. Selve lovfestingen får således ingen vesentlige administrative eller økonomiske konsekvenser.

Forslaget medfører ingen vesentlig endring i Faglig utvalgs arbeidsmengde. En viss økning i utgiftene til Faglig utvalg må likevel påregnes. (Statens ungdoms- og adopsjonskontor opplyser at utgiftene for 1997 til utvalget var på ca. 28 000 kroner.)

I høringsnotatet forutsettes det at Statens ungdoms- og adopsjonskontor skal styrke sin informasjonsvirksomhet overfor blant annet kommunene og partene i en adopsjonssak. Etter departementets oppfatning må informasjonsarbeidet styrkes med en halv stilling.

Statens ungdoms- og adopsjonskontor har i sin høringsuttalelse pekt på at forslaget totalt sett innebærer en økt saksportefølge for kontoret og at dette også vil få følger for de merkantile oppgavene. Departementet er enig i dette og vil derfor foreslå at kontoret tilføres en halv stilling til merkantilt arbeid.

De økonomiske konsekvensene av departementets forslag innebærer at Statens ungdoms- og adopsjonskontor tilføres ressurser tilsvarende tre nye stillinger. Utgiftene dekkes innenfor rammene av Barne- og familiedepartementets budsjett. Utgiftene til Faglig utvalg forutsettes dekket av Statens ungdoms- og adopsjonskontors budsjett. Fylkesmennene skal ikke lenger ha oppgavene med å gi adopsjonsbevillinger og formidle adopsjoner. Barne- og familiedepartementet forutsetter at de ressurser som med dette frigis, benyttes til å styrke embetenes tilsynsoppgaver i forhold til den kommunale barneverntjeneste.

5. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen mener at adopsjon bare skal skje dersom det er til gagn for barnet. Hensikten med en adopsjon er å gi barna en tryggere og bedre oppvekst. Komiteen mener at ingen har krav på å få adoptere barn. Og de som får adoptere, må bli underlagt en streng vurdering, der det legges vekt på at søkerne har forutsetninger og muligheter for å gi barnet en trygg og harmonisk oppvekst.

Komiteen viser til at innenlands- og utenlandsadopsjonene i dag behandles forskjellig.

Komiteen har merket seg at stebarnsadopsjon står for den største andelen av innenlandsadopsjon i dag.

Komiteen mener det er riktig å endre delegasjonsvedtaket slik at myndigheten til å gi adopsjonsbevilling også for innenlandsadopsjon legges til Statens ungdoms- og adopsjonskontor. Komiteen mener det vil være mest hensiktsmessig å samle kunnskap og kompetanse om både utenlands- og innenlandsadopsjoner. På denne måten kan en få en mest mulig lik behandling, samtidig som en kan oppnå effektiviseringsgevinst. Etter komiteens oppfatning vil en sentral instans i større grad føre til lik behandling av saker fra hele landet.

Komiteen mener det er riktig at adopsjonsformidling reguleres i adopsjonslovgivningen, og at dette gjøres i en egen lovparagraf.

Komiteen vil understreke at utvelgelse av foreldre til barn som skal adoptere, er en svært ansvarsfull og viktig oppgave. Konsekvensene ved en adop-

sjon er stor for barnet, de opprinnelige foreldrene og adoptivforeldrene. Båndene til den opprinnelige familien brytes ved en adopsjon, og det skapes en ny familie.

Komiteen påpeker at myndighetene så langt som det lar seg gjøre skal sikre at barn får et godt og trygt hjem i framtiden.

Når det gjelder samtykkeadopsjoner, så mener komiteen at sekretariatsfunksjonen for formidling av disse sakene skal legges til Statens ungdoms- og adopsjonskontor, og at sekretariatet skal forberede og opplyse saker for utvalget.

Komiteen mener det er fylkeskommunenes ansvar å finne fram til midlertidige tiltak og bære det økonomiske ansvaret i dette tidsrommet.

Komiteen ser at behovet er størst for lovregulering når det gjelder adopsjon av utenlandske barn. Det er her snakk om store antall barn, mange forskjellige land, og det er private organisasjoner involvert.

Komiteen mener at adopsjonsorganisasjonene har svært viktige oppgaver i utenlandsadopsjonene og gir bistand til søkerne gjennom hele prosessen. Komiteen har merket seg at organisasjonene har fått stadig flere oppgaver og mener det er riktig at det gis driftsstøtte til organisasjonene fordelt etter antall adopsjoner som er formidlet.

Hovedmålsettingen må hele tiden være at adopsjonen skal være til det beste for barnet og at organisasjonene ikke skal ha økonomisk vinning som hensikt.

Komiteen mener det er riktig at kommunene har ansvaret for å gi forhåndssamtykke og utreder og gir tilråding i adopsjoner av barn fra utlandet. Komiteen vil understreke at det er viktig at en får kompetente saksbehandlere på dette feltet, slik at utredningen kan bli forsvarlig og mest mulig lik over hele landet. Komiteen mener det er viktig at Statens ungdoms- og adopsjonskontor ber om utfyllende utredninger fra kommunene hvis denne er mangelfull.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har merket seg at statsråden i en interpellasjonsdebatt i Stortinget den 14. januar 1999 svarte at departementet vil utrede spørsmålet om hvorledes barn som bor sammen med en homofil og hans/hennes partner best kan sikres.

Flertallet har grunn til å tro at dette arbeidet er godt i gang, og at hovedhensikten med dette er å sikre barna en trygg og god oppvekst.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker en bred gjennomgang av dagens adopsjonslovgivning og praksis. Et siktemål med en slik gjennomgang må være at samlivsform og seksuell identitet ikke i seg selv skal være et hinder for å søke og bli vurdert for adopsjon.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til en bred gjennomgang av dagens adopsjonslov og dens praksis. Hovedmålet må være å styrke barns mulighet til en trygg og god oppvekst. Samlivsform og seksuell identitet skal ikke i seg selv være til hinder for å søke og bli vurdert som adoptivforeldre.»

Disse medlemmer har merket seg brev fra statsråden datert 9. februar 1999, jf. vedlegg, vedrørende å sikre barn som bor sammen med lesbiske eller homofile foreldre samme mulighet for juridiske, sosiale og økonomiske rettigheter som barn som bor sammen med heterofile foreldre. Statsråden påpeker i sitt brev at departementet jobber med å utrede dette spørsmålet, men at man ikke vil ha noe klart i tide til behandlingen av Ot.prp. nr. 63 (1997-98). Det er også ønskelig å se nærmere på resultatene når det gjelder homofile og barn i NOVAs undersøkelse om levekår og livskvalitet for lesbiske og homofile.

Disse medlemmer har merket seg at i NOVAs nye undersøkelse, som ble offentliggjort 26. februar 1999, oppgir 13 pst. av kvinnene og 8 pst. av mennene at de har barn. 12 pst. av kvinnene og 2 pst. av mennene bor sammen med egne eller samboer/registrert partners barn. 10 pst. av kvinnene og 8 pst. av mennene ønsker mulighet til stebarnsadoptsjon.

Disse medlemmer har også merket seg at det i forbindelse med NOVAs undersøkelse også har vært utført en måling i regi av MMI i mars 1998. I denne meningsmålingen sier 44 pst. av de spurte ja til at lesbiske som lever i partnerskap skal få mulighet til å stebarnsadoptere.

Disse medlemmer mener at vi allerede har et innarbeidet lovverk og en praksis i saker hvor ektefelle ønsker å adoptere biologisk forelders barn. Dette lovverket og denne praksis vil også kunne anvendes for registrerte partnere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil fremheve det prinsipp om at det er ingen menneskerett å få barn, men at barn har krav på et trygt oppvekstmiljø.

Disse medlemmer vil derfor fremheve at de beste forutsetninger for å sikre barn en stabil og trygg oppvekst, når de av ulike årsaker ikke kan vokse opp hos sine biologiske foreldre, er å vokse opp sammen med to foreldre av ulikt kjønn.

Disse medlemmer vil påpeke at det er tusenvis av barn i verden som går til grunne av nød, fattigdom og kriger. En adopsjon som foregår i trygge og ordentlige former vil være det absolutt beste for de barn som har kommet i den situasjon at de skal adopteres bort.

Disse medlemmer er kjent med at Norge har ratifisert FNs konvensjon om barnets rettigheter.

Disse medlemmer har videre registrert at ut fra barnekonvensjonen skal alltid barnets beste være det avgjørende, og at det ikke er de voksnes behov for barn, men barnas rettigheter og behov som skal stå i sentrum.

Disse medlemmer er kjent med at det ifølge barnevernlovens § 4-23, ikke er tillatt for privatpersoner å drive formidlingsvirksomhet med eller uten adopsjon for øye.

Disse medlemmer er videre kjent med at dette også er gjeldende for organisasjoner så fremt de ikke har fått innvilget bevilling fra departementet.

Etter disse medlemmers syn bør både private og organisasjoner kunne få drive formidlingsvirksomhet, etter å ha fått bevilling fra departementet. Det forutsettes imidlertid at de som får lov til å drive slik virksomhet er godt egnet og skikket til å drive denne typen virksomhet og at det videre blir foretatt en løpende og effektiv kontroll med de som har fått bevilling fra departementet.

Med bakgrunn i dette vil disse medlemmer fremme følgende forslag:

«§ 16 b skal lyde:

Private og organisasjoner kan, etter bevilling gitt av departementet, drive adopsjonsformidlingsvirksomhet. Slik virksomhet skal drives uten overskudd. Kontroll med at denne virksomheten drives etter gjeldende retningslinjer, foretas av Statens ungdoms- og adopsjonskontor.»

Disse medlemmer registrerer at departementet foreslår å lovfeste at adopsjon fra fremmed stat som hovedregel skal foregå gjennom godkjent organisasjon.

Disse medlemmer er enige med departementet i at adopsjon kun skal skje via de instanser som har godkjenning til å drive slik formidling, men vil som en konsekvens av foreslått endring i § 16 b fremme følgende forslag:

«§ 16 f skal lyde:

Adopsjon av barn som er bosatt i fremmed stat skal skje gjennom formidler som i medhold av § 16 b er gitt tillatelse av departementet til slik virksomhet. Departementet kan i særlige tilfeller samtykke i at adopsjon av barn bosatt i fremmed stat skjer utenom slik godkjent formidler.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at statsråden må komme tilbake til Stortinget med en egen sak og forslag om hvorledes de juridiske rettighetene til barn av lesbiske

eller homofile skal sikres. Det er etter dette medlems oppfatning ingen grunn til å finne opp ny praksis og nytt lovverk. Det kan jo heller ikke være noe mål å skulle gjøre forskjell på barn som stebarnadopteres av heterofile foreldre og av lesbiske eller homofile foreldre, da dette umulig kan være til barnets beste.

6. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til en bred gjennomgang av dagens adopsjonslov og dens praksis. Hovedmålet må være å styrke barns mulighet til en trygg og god oppvekst. Samlivsform og seksuell identitet skal ikke i seg selv være til hinder for å søke og bli vurdert som adoptivforeldre.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

§ 16 b skal lyde:

Private og organisasjoner kan, etter bevilling gitt av departementet, drive adopsjonsformidlingsvirksomhet. Slik virksomhet skal drives uten overskudd. Kontroll med at denne virksomheten drives etter gjeldende retningslinjer, foretas av Statens ungdoms- og adopsjonskontor.

Forslag 3

§ 16 f skal lyde:

Adopsjon av barn som er bosatt i fremmed stat skal skje gjennom formidler som i medhold av § 16 b er gitt tillatelse av departementet til slik virksomhet. Departementet kan i særlige tilfeller samtykke i at adopsjon av barn bosatt i fremmed stat skjer utenom slik godkjent formidler.

7. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i lov av 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon m.m.

I.

I lov av 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon m.m. gjøres følgende endringer:

§ 1 nytt annet ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om at lovens offentligrettslige bestemmelser skal gis anvendelse på Svalbard og fastsette særskilte regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 12 annet ledd skal lyde:

Fra barnet er 18 år har det krav på å få opplyst fra departementet hvem de opprinnelige foreldre er.

Nytt kapittel 3 A med §§ 16 a - 16 f skal lyde:

Kapittel 3 A. Adopsjonsformidling og godkjenning av adoptivhjem

§ 16 a. Med adopsjonsformidling forstås i denne loven enhver virksomhet som har til formål å skape kontakt mellom barn som kan adopteres og personer som ønsker å adoptere, herunder enhver registrering eller utredning av adoptivsøkere, registrering av barn som kan adopteres eller utvelging av foreldre til det enkelte barn.

§ 16 b. Det er forbudt for privatpersoner å drive formidlingsvirksomhet for plassering av barn med adopsjon for øye. For organisasjoner er det forbudt å drive slik formidlingsvirksomhet uten tillatelse fra departementet, jf. § 16 d.

Den som forsettlig overtrer forbudet i første ledd eller medvirker til dette, straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder. Forsøk straffes likt med fullbyrdet overtredelse.

§ 16 c. Departementet oppnevner et utvalg for adopsjonsformidling av barn bosatt her i riket.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om formidlingsvirksomheten.

§ 16 d. Organisasjoner kan få tillatelse fra departementet til å formidle barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon. Tillatelse skal bare gis til organisasjon som har slik formidling som hovedformål. Organisasjonen skal drives ut fra det som antas å være til gagn for barnet og ikke ha økonomisk vinning for øye.

Tillatelsen skal være tidsbegrenset og angi hvilken fremmed stat eller hvilke fremmede stater den gjelder for.

Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere hvilke krav som kan stilles til organisasjonen, dens virksomhet og avvikling.

Departementet fører tilsyn med virksomheten og kan gi organisasjonen pålegg om å rette på forhold som er i strid med lov, forskrift eller vilkår for tillatelsen. Tillatelsen kan trekkes tilbake om lov, forskrift eller vilkår for tillatelsen ikke er oppfylt.

§ 16 e. Den som er bosatt i Norge må ikke adoptere barn fra fremmed stat uten forhåndssamtykke fra departementet.

Kommunen skal utrede søkerne og gi tilråding til departementet før samtykke etter første ledd gis.

Kommunen skal også bistå i å opplyse en søknad om adopsjon etter barnets ankomst til Norge, slik at adopsjonen kan gjennomføres.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om behandlingsmåten og vilkårene for å gi forhåndssamtykke.

§ 16 f. Adopsjon av barn bosatt i fremmed stat skal skje gjennom organisasjon som i medhold av § 16 d første ledd er gitt tillatelse av departementet til slik virksomhet.

Departementet kan i særlige tilfeller samtykke i at adopsjon av barn bosatt i fremmed stat skjer utenom godkjent organisasjon.

§ 22 skal lyde:

Når samtykke er gitt i medhold av § 16 e, gjelder den utenlandske adopsjonen her i riket. Departementet kan bestemme at den skal ha samme rettsvirkning som en norsk adopsjon.

II.

I lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester skal § 4-23 lyde:

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 4. mars 1999.

May-Helen Molvær Grimstad,
leder.

Karita Bekkemellem Orheim,
ordfører.

Grethe G. Fossum,
sekretær.

Det er forbudt for privatpersoner å drive formidlingsvirksomhet for plassering av barn uten adopsjon for øye. Organisasjoner kan heller ikke drive slik virksomhet uten bevilling fra departementet, som i tilfelle fører tilsyn med virksomheten.

Den som forsettlig overtrer forbudet i første ledd eller medvirker til dette, straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder. Forsøk straffes likt med fullbyrdet overtredelse.

For formidlingsvirksomhet for plassering av barn med adopsjon for øye gjelder adopsjonsloven kapittel 3 A.

III.

I lov av 8. desember 1950 nr. 3 om norsk riksborgarrett skal § 1 a første ledd bokstav b lyde:

b) barnet vert adoptert ved utanlandsk adopsjon og departementet har samtykka til adopsjon på førehand, jf. lov av 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon § 16 bokstav e.

IV.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Vedlegg

Brev til familie-, kultur- og administrasjonskomiteen fra Barne- og familiedepartementet v/statsråden, datert 9. februar 1999:

Vedrørende Ot. prp. nr. 63 (1997-98) om adopsjon m.m.

Det vises til komiteens faks datert 2. februar 1999.

Jeg har forstått det slik at komiteen skal avgi sin innstilling til Ot prp 63 (1997-98) den 25. februar 1999. Jeg er svært glad for at proposisjonen nå er til behandling. Det er generelt sett viktig å få lovregulert adopsjonsformidlingen og i forhold til våre forpliktelser etter Haagkonvensjonen om samarbeid og vern av barn ved internasjonale adopsjoner er det spesielt viktig å få presisert og tydeliggjort de private adopsjonsforeningenes oppgaver og plikter ved adopsjoner over landegrensene.

Som nevnt i Stortinget den 14. januar 1999 i mitt svar til interpellanten Kristin Halvorsen holder departementet på med å utrede spørsmålet om hvorledes barn som bor sammen med en homofil forelder og hans/hennes partner, best kan sikres. Arbeidet med

dette spørsmålet er godt igang i de aktuelle fagavdelingene. Jeg er opptatt av at det er flere muligheter å sikre barna på. Barn som lever sammen med en homofil forelder og hennes/hans partner kan således sikres også på de andre måter enn ved en stebarnsadopsjon. Fagavdelingene utreder nå hvilke tekniske og juridiske endringer de ulike alternativene eventuelt krever. Før jeg tar endelig stilling til spørsmålet ønsker jeg også å se nærmere på resultatene når det gjelder homofile og barn i NOVAs undersøkning om levekår og livskvalitet for homofile.

Arbeidet her i departementet vil ikke være klart innen Stortinget skal behandle Odelstingsproposisjonen. Jeg tar sikte på å fremme forslag om hvorledes barn som bor sammen med en homofil forelder og dennes barn best kan sikres, i en egen sak til Stortinget.